

ΓΙΑ ΤΑ 100 ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

(Αναμνήσεις από Ιταλούς συναδέλφους και φίλους)

Με πολλή χαρά δέχτηκα την τιμητική για μένα πρόταση εκλεκτών συναδέλφων και φίλων, του καθηγητού που Πανεπιστημίου της Κατάνης Vincenzo La Rosa και του συμπολίτη ιστορικού Παύλου Κόρπη να μιλήσω στην σημερινή εκδήλωση για τα 100 χρόνια από την ίδρυση της Ιταλικής Αρχαιολογικής Σχολής Αθηνών στα 1908. Θα μιλήσω για το έργο της στην Κρήτη που το παρακολούθησα από κοντά. Στη Σχολή, αλλά και γενικότερα στην ιταλική επιστήμη, οι κρητολογικές και ελληνικές σπουδές οφείλουν πολλά. Είχε άλλωστε προηγηθεί η Ιταλική Αποστολή στην Κρήτη αμέσως μετά την λήξη της τουρκοκρατίας στα 1898. Υπήρχαν ήδη σημαντικές μελέτες για την Κρήτη στους τόμους των *Monumenti Antichi*. Όλα υπήρχαν στην βιβλιοθήκη του Μουσείου Ηρακλείου.

Οι αναμνήσεις των πρώτων συστηματικών ερευνητών της Κρήτης Φρειδερίκου Άλμπερ, Luigi Pernier, Margherita Guarducci και του ερευνητή των βενετικών μνημείων Giuseppe Gerola υπήρξαν για μένα, από την πρώτη μέρα της υπηρεσίας μου στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Κρήτης και επί 25 χρόνια έκτοτε, μία καθημερινή εμπειρία, ένα συνεχές βίωμα. Η μεγάλη παράδοση κλασικών σπουδών της Ιταλίας επέτρεψε μεγάλα επιτεύγματα, όπως την έκδοση των κρητικών επιγραφών.

Θυμώμαι έντονα έως σήμερα τη στενή και πάντα φιλική συνεργασία με τους διευθυντές και τα μέλη της Ιταλικής Σχολής Αθηνών Doro Levi, Antonino Di Vita, Vincenzo La Rosa, Giovanni Rizza και άλλους.

Ο αλησμόνητος Doro Levi ήταν στενός φίλος του πατέρα και της μητέρας μου, και έχω φωτογραφίες από την παιδική ηλικία μου κοντά του, στο πολύ ωραίο σπίτι της Ιταλικής Σχολής στο Ηράκλειο.

Οι πρώτες ανασκαφές του νέου ακόμη τότε Doro Levi, στη δεκαετία του 1920 έγιναν στους Αρκάδες και αργότερα, μετά τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, στο παλαιό μινωικό ανάκτορο της Φαιστού και στην μινωική πόλη της Φαιστού, επίσης στον μεγάλο θολωτό μινωικού τάφο στο Καμηλάρι και στην μινωική έπαυλη στα Κανιά Γόρτυνας όπου ανέσκαψε ένα ΥΜ ΙΙΙ ιερό.

Οι σχετικές δημοσιεύσεις και το συνθετικό βιβλίο του Doro Levi για τη Φαιστό, έκαναν ευρύτερα γνωστούς μεγάλους θησαυρούς της Μινωικής Τέχνης, ιδιαίτερα της πολύχρωμης καμαραϊκής κεραμικής του 1700 π.χ.

Ο Antonino Di Vita ανέσκαψε εντυπωσιακά ρωμαϊκά οικοδομήματα και έναν βωμό του Διός Υψίστου στη Γόρτυνα, πρωτεύουσα της Κρήτης στα χρόνια της ρωμαιοκρατίας.

Ο Vincenzo La Rosa με τις έρευνές του στην Αγία Τριάδα διαφώτισε τη χρονολογία της εκεί μυκηναϊκής εγκατάστασης (του Μεγάρου και των Αποθηκών) κατά την ΥΜ ΙΙΙ Α περίοδο, ενώ στη Φαιστό ο ίδιος έδειξε την εγκατάλειψη και μη ανοικοδόμηση επί ένα διάστημα του ΥΜ ΙΙ Ανακτόρου μετά τον μεγάλο σεισμό του 1700 π.χ. Σε πρόσφατο συνέδριο στην Κνωσό, σε συνεργασία με τον Filippo Carinci, ανακοίνωσε τα σχετικά με ένα ΜΜ ΙΙΙ Α κτίριο της Φαιστού. Η ανασκαφή του στο Σελί Καμηλαρίου έχει δημοσιευθεί και μία άλλη στα Χάλαρα Φαιστού είναι υπό δημοσίευση. Στο Πανεπιστήμιο της Κατάνης διευθύνει το *Centro di Archeologia Cretese* και το λαμπρό περιοδικό *Creta Antica* που εκδίδεται τακτικά με πάντα ενδιαφέρουσα ύλη.

Σημαντικότερες οι ανασκαφές και δημοσιεύσεις του Giovanni Rizza στο χώρο της αρχαϊκής ελληνικής ακρόπολης Γόρτυνος και αργότερα στους ναούς και τους εντυπωσιακούς τάφους του Πρινιά. Οι ιταλικές ανασκαφές συνεχίστηκαν σε συνεργασία με την ελληνική αρχαιολογική υπηρεσία και στη Δυτ. Κρήτη τα τελευταία χρόνια με σημαντικά αποτελέσματα.

Έχω πολύτιμες αναμνήσεις από τις επισκέψεις μου κάθε χρόνο στις ιταλικές ανασκαφές και από τη φιλική συντροφιά με τους διευθυντές των ερευνών στα σπίτια της Σχολής στη Φαιστό και στο Ηράκλειο.

Ήταν άλλωστε, τα καλοκαίρια, όλοι συχνά παρόντες και στο Μουσείο Ηρακλείου για τη μελέτη και τη φωτογράφιση των ευρημάτων τους. Ήταν χαρά να τους βλέπω, όπως και άλλα μέλη της Σχολής, την Luisa Banti, την Paola Pelagatti, την Clelia Laviosa και την αρχιτέκτονα Enrica Fiandra, στην οποία οφείλω ένα ακριβέστατο σχέδιο της ανασκαφής μου στην νεολιθική οικία Κατσαμπά.

Ας μου επιτραπεί να πω ότι ο δεσμός μου με τον μεγάλο ιταλικό πολιτισμό βασίζεται σε ευρύτερη οικογενειακή παράδοση, δεδομένου ότι ο πατέρας μου, ο φιλόλογος Λευτέρης Αλεξίου, στο περιοδικό του «Κάστρο», είχε δημοσιεύσει μεταφράσεις του από την Θεία Κωμωδία του Dante, και από τα *Poemi Conviviali* του Pascoli. Συνδέομαι με την Ιταλία και λόγω της απασχόλησής μου με τον Βενετοκρητικό πολιτισμό του 14^{ου}-17^{ου} αιώνα. Δημοσίευσα, όπως και η σύζυγός μου Μάρθα Αποσκίτη, μελέτες και εκδόσεις κρητικών έργων της περιόδου εκείνης. Ασχοληθήκαμε και οι δύο μας με τον πρώτο μεγάλο Κρητολόγο, τον φλωρεντινό Cristoforo Buondelmonti, τον περιηγητή και ερευνητή της Κρήτης, και με τη μετάφραση και τον σχολιασμό του περίφημου σχετικού βιβλίου του, όπου διετύπωσε καταπληκτικές παρατηρήσεις για την αρχαιολογία, την φύση, την ιστορία και τη λαογραφία της Κρήτης του 1400 μ.Χ.

Θα ήταν παράλειψη, αν δεν ανέφερα και τη συνεργασία στον τομέα των μεσαιωνικών και νεοελληνικών σπουδών με τους λαμπρούς ερευνητές και φίλους, καθηγητές Mario Vitti, Massimo Peri, Vincenzo Rotolo, Anna Di Benedetto Zimbone, και παλαιότερα με τον αλησμόνητο Giuseppe Spadaro του Πανεπιστημίου Κατάνης, ειδικό της δημόδους Βυζαντινής Λογοτεχνίας και τον Ακρίτα.

Έχω ανεξάλειπτες μνήμες από τα πολλά ταξίδια μαζί με τη σύζυγό μου, ιδίως στη Νάπολι πλάι στον συνάδελφο Werner Johannowski, αργότερα στη Βενετία, και στη

Σικελία όπου μας φιλοξένησε αδελφικά και μας βοήθησε στις επισκέψεις αρχαιολογικών χώρων ο Giovanni Rizza, ενώ η Paola Pelagatti μας ξενάγησε στη θαυμάσια και ιστορική πόλη των Συρακουσών και την περιοχή.

Ας πω με την σημερινή ευκαιρία αναπόλησης ότι οι δεσμοί με την Ιταλία έγιναν ακόμη στενότεροι με τους τίτλους του Επιτίμου Διδάκτορος του Πανεπιστημίου της Πάντοβα, Commendatore της Ιταλικής Δημοκρατίας και μέλους του Istituto Siciliano di Studi Bizantini e Neo-ellenici του Παλέρμο. Για όλα ένα μεγάλο «ευχαριστώ».

Ηράκλειο, 23 Ιουλίου 2008

Στ. Αλεξίου